

УДК 631.16:330.3:637.1(477.44)

Курдиш Р.Ф.
аспірант

Вінницький аграрний національний університет

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ВІННИЧЧИНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

Анотація. У статті досліджено передумови та сучасні тенденції розвитку молокопереробних підприємств Вінницької області. Зроблено фінансово-економічний аналіз стану виробництва та переробки молока у Вінницькій області. Виявлено резерви й розроблено пропозиції стосовно шляхів підвищення економічної ефективності виробництва та переробки молока.

Ключові слова: економічна ефективність виробництва; фінансові ресурси; фінансова стійкість; структура фінансових джерел.

Summary. Some predeterminations and up to date tendencies of the development of milk processing enterprises of Vinnytsia region have been investigated in this article. It was held financially-economical analysis of the state of production and processing of milk in Vinnytsia region: it was valued the structure of sources of financial resources of milk processing enterprises of Vinnytsia region: compared the changes of total currency of the balance with changes of financial results of the activity of these enterprises of this region during 2010-2012.

Theoretical and methodological basis for investigation are general scientific principles of dialectics, fundamental regulations of modern economical theory, works of home and foreign scientists out of problems of efficient functioning of dairy industry.

The aim of the article is the investigation of predeterminations of up to date tendencies of the development of milk processing enterprises of Vinnytsia region.

According to the appointed aim, such main tasks were set: to summarize theoretically-methodological principles of estimation of the development of production of milk and dairy products, to analyze financially-economical state and prospects of the development of milk processing industry in Vinnytsia region, to turn up the reserves and work up the suggestions in raising of productivity of production and processing of milk in Vinnytsia region.

The results of financially-economical state received during scientific investigation and prospects of the development of milk processing enterprises of Vinnytsia region will be used in further investigations with an aim of discovering of reserves and raising of productivity of production and processing of milk of milk processing industry and approved on appropriate enterprises of this region.

Key words: economical efficiency of the production, financial resources, financial stability, the structure of financial sources.

Вступ. Від розвитку молокопереробної галузі залежить стабільність економіки як регіону так і держави в цілому, життєвий рівень та здоров'я населення. Не зважаючи на низьку ефективність діяльності підприємств молокопереробної промисловості вона належить до провідних галузей агропромислового виробництва Вінницької області та України. Це пов'язано з тим що молочна продукція займає високе місце у споживанні поряд з іншими продуктами харчування, а збут цієї продукції є постійним джерелом готівкових надходжень підприємств галузі.

Однією з головних умов забезпечення інтенсивного розвитку молокопереробної галузі є подолання збитковості виробництва і переробки молока. Наразі тільки сильні гравці ринку можуть демонструвати прибутковість. Тому актуальним на сучасному етапі

залишається питанням підвищення результативності діяльності молокопереробних підприємств.

Серед суттєвих системних проблем, що існують у молокопереробній галузі, наступні: низький рівень технічного та технологічного оснащення молокозаводів; незабезпеченість молокопереробних підприємств сировиною та низька її якість; невисока якість виробленої молочної продукції; зниження попиту на молочні продукти у тому числі у зв'язку з низькою купівельною спроможністю населення, зокрема у регіонах. Саме ці та інші проблеми вимагають детального дослідження сучасного стану і тенденцій розвитку молокопереробних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблем ефективності виробництва та переробки молока розглянуто в

наукових працях С. В. Васильчака [1], Н. М. Гапочки [2], М. М. Ільчука [3], О. В. Шкільова [4] та ін. Однак, стану та перспективам розвитку молокопереробної галузі у Вінницькій області на наш погляд слід приділити більше уваги, оскільки молокопереробники Вінниччини вже традиційно займають чільне місце серед лідерів галузі.

Мета статті. Метою статті є дослідження передумов та сучасних тенденцій розвитку молокопереробних підприємств Вінницької області.

Відповідно до визначеної мети поставлено такі основні завдання:

Узагальнити теоретико-методологічні основи оцінки розвитку виробництва молока та молочної продукції;

Проаналізувати фінансово-економічний стан та перспективи розвитку молокопереробної промисловості у Вінницькій області;

Виявити резерви й опрацювати пропозиції з підвищення ефективності виробництва та переробки молока Вінниччини.

Викладення основного матеріалу дослідження. У широкому розумінні критерієм економічної ефективності агропромислового виробництва є співвідношення результатів та витрат, затрачених для досягнення цих результатів. Це величина відносна, вона показує на скільки вдало господарюючий суб'єкт веде свою діяльність. Слід відмітити, що серед науковців немає єдиної думки у визначенні критерію економічної ефективності агропромислового виробництва, чи слід застосовувати один критерій, чи краще декілька та які саме [5, с. 15-16].

Загалом систему показників для підприємницьких структур молокопереробної промисловості й АПК, на нашу думку доцільно будувати в двох аспектах: 1) як відношення валової продукції до суми всіх ресурсів, які беруть участь у її виробництві; 2) як відношення прибутку до суми всіх ресурсів, які беруть участь у її виробництві.

У випадку дефіциту на сільськогосподарську продукцію доцільно застосовувати узагальнюючий показник за кінцевою продукцією. Із насиченням ринку продовольством ефективність агропромислового виробництва доцільно визначати відношенням суми

прибутку до суми всіх ресурсів що беруть участь у виробництві. Дана методика визначення ефективності діяльності підприємств молокопереробної галузі, на наш погляд, заслуговує на увагу і її можна застосовувати на практиці. Однак, слід зауважити, що з метою об'єктивнішої та детальнішої оцінки й надалі потрібно вдосконалювати механізми визначення ефективності діяльності агропромислових формувань у тому числі у сфері виробництва і переробки молока.

Серед лідерів молочної галузі України традиційно є Вінницька область. Не зважаючи на тенденції спаду економічних показників у інших регіонах молочної галузь Вінниччини демонструє приріст. За попередніми даними Вінницької обласної державної адміністрації [6] чисельність поголів'я корів станом на 1.01.2014 р. становить 174,6 тис. голів, приріст складає 0,9%. Виробництво молока зросло на 1,1% і становить 856,6 тис. т. У Вінницькій області функціонує 17 молокопереробних підприємств, а також 22 цехи (малих підприємства). Згідно інформації молокопереробних підприємств, наданою Головним управлінням статистики у Вінницькій області, за 2010-2012 р. (табл. 1) валюта балансу зростала у 2011 р. в 2,13 рази по відношенню до 2010 р. усіх підприємств галузі та на 23% у 2012 р. по відношенню до 2011 р. При цьому така тенденція спостерігалась практично по усім категоріям підприємств, найбільший приріст зафіксовано у великих підприємств 2011 року – 242%. Збільшення валюти балансу свідчить про зростання виробничих можливостей підприємств галузі та характеризується загалом позитивно.

Позитивної оцінки для великих підприємств заслуговує збільшення перманентного (власного) капіталу на 3% у 2011 році та на 51% у 2012 р. по відношенню до 2011 р., для інших категорій підприємств тенденції негативні.

Велике значення для самостійності і незалежності підприємств має власний капітал. У зв'язку із цим проведемо оцінювання структури джерел фінансових ресурсів – пасиву балансу (табл. 2).

Таблиця 1

Структура джерел фінансових ресурсів молокопереробних підприємств Вінницької області, 2010 – 2012 рр.

Показник	2010	2011		2012	
	тис. грн.	тис. грн.	відхилення 2011 р. до 2010 р., %	тис. грн.	відхилення 2012 р. до 2010 р., %
А	1	2	3	4	5
Баланс, у тому числі:	576203,9	1224535,7	213%	1501586,1	123%
Великі підприємства	406677,0	982962,0	242%	1216918	124%
Середні підприємства	157590,0	202808,0	129%	235834,7	116%
Малі підприємства	11936,9	38765,7	325%	48833,4	126%
Власний капітал, у тому числі:	261602,6	270387,6	103%	408025,2	151%
Великі підприємства	192709	219817	114%	357698	163%
Середні підприємства	66775	58401	87%	46288,2	79%
Малі підприємства	2118,6	-7830,4	-370%	4039	-52%
Позиковий капітал, у тому числі:	318941,1	954604,4	299%	1093104,2	114%
Великі підприємства	213785	758714	355%	853660	113%
Середні підприємства	90733	143464	158%	188153,5	131%
Малі підприємства	14423,1	52426,4	363%	51290,7	98%

*Розроблено автором за даними Головного управління статистики у Вінницькій області

Таблиця 2

Оцінювання структури джерел фінансових ресурсів молокопереробних підприємств Вінницької області, 2010-2012 р.

Підприємства за категоріями	2010	2011	Відхилення (+/-)	2012	Відхилення (+/-)
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт автономії = Власний капітал : Валюта балансу x 100, %					
Великі підприємства	47	22	-25	29	+7
Середні підприємства	42	29	-13	20	-9
Малі підприємства	6	-17	-23	7	+30
Коефіцієнт фінансового ризику = Позиковий капітал : Власний капітал x 100, %					
Великі підприємства	111	345	234	239	-106
Середні підприємства	136	246	110	407	161
Малі підприємства	1431	-676	2107	1402	2078

Структура фінансових джерел молокопереробних підприємств регіону наведена на рис. 1 та рис. 2. За даними оцінки, спадання коефіцієнта автономії у 2011 році спостерігалось по усім категоріям підприємств, у

2010 році це значення для великих і середніх підприємств було близьке до оптимального ($K_{авт} \geq 0,5$), свідчить про зниження їх фінансової стійкості.

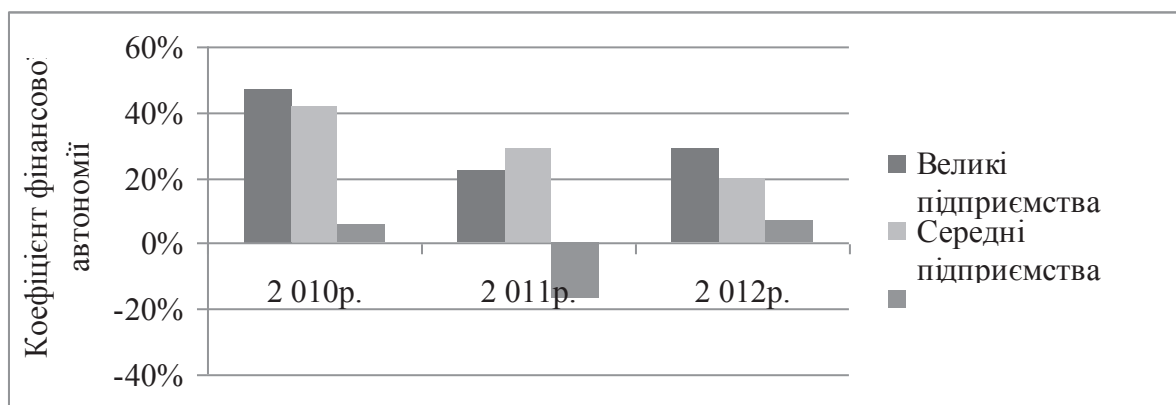

Рис. 1. Динаміка фінансової незалежності (автономії) молокопереробних підприємств Вінницької обл. за 2010-2012 роки

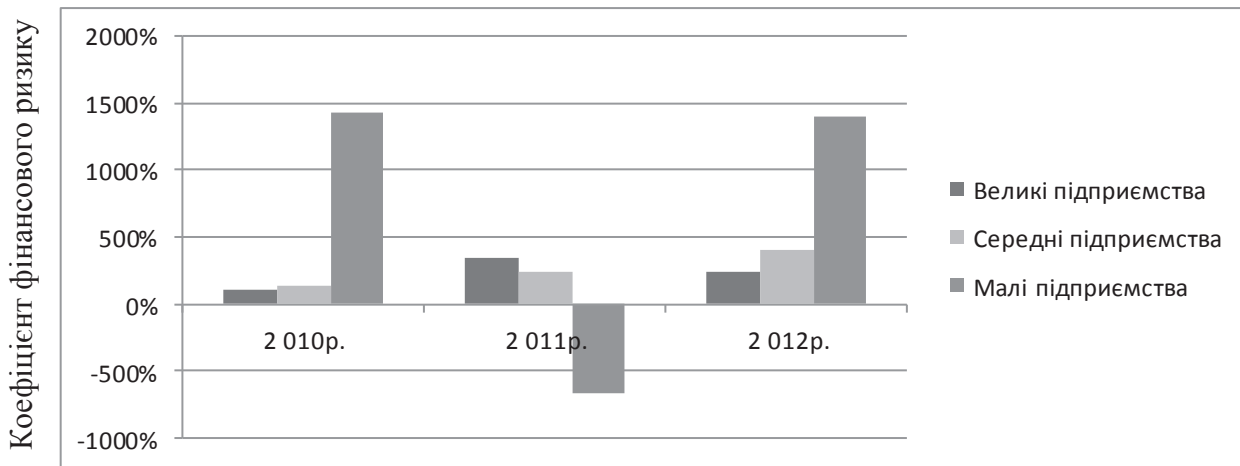

Рис. 2. Динаміка показника фінансового ризику молокопереробних підприємств Вінницької обл. за 2010-2012 р.

На кінець 2012 р. спостерігається невелике покращення фінансової незалежності для великих та малих підприємств. Зростання коефіцієнта фінансового ризику свідчить про різке зниження фінансової стійкості молокопереробних підприємств регіону у 2011 році. У 2010 році цей показник був значно більшим від його нормативного значення ($K_{фр} \leq 0,5$). У 2012 році покращення цього показника спостерігається лише на великих підприємствах, хоч він й залишається далеким від оптимального значення.

Оцінюючи склад та структуру джерел фінансових ресурсів молокопереробних підприємств можна стверджувати, що зменшення частки власного капіталу у структурі їх джерел свідчить про погіршення «інвестиційного клімату» для цих підприємств, оскільки знижується впевненість кредиторів та інвесторів щодо повернення своїх вкладень.

Для отримання загальної оцінки фінансового стану підприємств галузі зіставимо зміни підсумку валюти балансу зі змінами фінансових результатів діяльності підприємств: чистою виручкою від реалізації продукції, валовим прибутком, прибутком від операційної діяльності, чистим прибутком [7].

Для цього розрахуємо коефіцієнти: зміни валюти балансу ($K_{вб}$); зміни чистої виручки від реалізації продукції ($K_{чвр}$); зміни прибутку від операційної діяльності ($K_{под}$); зміни чистого прибутку ($K_{чп}$).

$$K_{вб} = (ВБ_{ср1} - ВБ_{ср0}) / ВБ_{ср0} \times 100, \quad (1)$$

де $ВБ_{ср1}$ і $ВБ_{ср0}$ – середня величина підсумку балансу за аналізовані періоди.

$$K_{вб(в. і с. п.)} = (1452752,7 - 1185770) / 1185770 \times 100 = 22,5;$$

$$K_{вб(м.п.)} = (55804,5 - 45918,1) / 45918,1 \times 100 = 21,5$$

$$K_{чвр} = (ЧВР_1 - ЧВР_0) / ЧВР_0 \times 100, \quad (2)$$

де $ЧВР_1$ і $ЧВР_0$ – чиста виручка від реалізації за аналізовані періоди.

$$K_{чвр(в. і с. п.)} = (3004711 - 1911970) / 1911970 \times 100 = 57,2;$$

$$K_{чвр(м.п.)} = (44186,4 - 30203,1) / 30203,1 \times 100 = 46,3$$

$$K_{под} = (ПОД_1 - ПОД_0) / ПОД_0 \times 100, \quad (3)$$

де $ПОД_1$ і $ПОД_0$ – прибуток від операційної діяльності за аналізовані періоди.

$$K_{под(в. і с. п.)} = (230779 - 96886) / 96886 \times 100 = 138,2;$$

$$K_{под(м.п.)} = (399,1 - (-1102,7)) / (-1102,7) \times 100 = -136,2$$

$$K_{чп} = (ЧП_1 - ЧП_0) / ЧП_0 \times 100, \quad (4)$$

де $ЧП_1$ і $ЧП_0$ – чистий прибуток за аналізовані періоди.

$$K_{\text{чп(в. і с. п.)}} = (120474 - 55504) / 55504 \times 100 = 117,1;$$

$$K_{\text{чп(м. п.)}} = (112,6 - (-1460,8)) / (-1460,8) = -107,7$$

У разі поліпшення використання ресурсів підприємств та підвищення ефективності їх діяльності мають виконуватись такі умови [8]:

$$(K_{\text{вб}}) < (K_{\text{чвр}}) < (K_{\text{под}}) < (K_{\text{чп}}).$$

Серед великих та середніх підприємств випередження темпів зростання вищезазначених показників у порівнянні з темпами зростання валюти балансу свідчить про поліпшення використання засобів виробництва, а відставання темпів зростання чистого прибутку – про зниження ефективності їх діяльності.

Зовсім протилежна ситуація серед малих підприємств, хоч їх діяльність і була у звітному періоді збитковою, все ж спостерігається випередження темпів зростання чистого прибутку у порівнянні з темпами зростання прибутку від операційної діяльності.

Висновки та пропозиції. Аналізуючи фінансово-економічний стан молокопереробних підприємств Вінницької області можна

зробити наступні висновки: позитивних характеристик заслуговує зростання виробничих можливостей молокопереробних підприємств Вінницької області, однак структура джерел фінансових ресурсів цих підприємств свідчить про зниження їх фінансової стійкості, що неминуче призводить до погіршення «інвестиційного клімату». Аналіз розрахованих показників загальної оцінки фінансового стану свідчить про поліпшення використання засобів виробництва на великих і середніх підприємствах та зниження ефективності їх діяльності водночас. Діяльність малих молокопереробних підприємств на протязі аналізованого періоду була збитковою.

Перспективними у молокопереробній сфері Вінниччини на наш погляд наступні напрями розвитку: кооперація виробників молока, задля зменшення негативних наслідків дрібнотоварного виробництва; необхідно продовжувати роботу по зміцненню кормової бази та по введенню високопродуктивних порід корів; підвищенню попиту на молочну продукцію на наш погляд сприятимуть: створення екологічно чистої продукції; покращення якісних характеристик молочних виробів; виробництво дієтичної продукції; зменшення вмісту консервантів і т. п.

Список літератури

1. Васильчак С. В., Жидяк О. Р. Виробництво молока та перспективи його розвитку / Науковий вісник НЛТУ – 2009. – Вип. 19.1. – 99 – 106 с.
2. Гапочка Н. М. Инфраструктура аграрного рынка и повышение эффективности сельскохозяйственного производства / Монография. – К.: Аристей. – 2006. – 128 с.
3. Ільчук М. М. Виробництво молока та ринок молочних продуктів / М. М. Ільчук. – К. : Аграрна наука, 2001. – 217 с.
4. Шкільов О. В. Внутрішньогосподарські резерви підвищення ефективності виробництва молока // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – 33 – 36 с.
5. Белінська Н. С. Економічна ефективність діяльності молокопереробних підприємств в період ринкових трансформацій в Україні (1991–2007 роки) : монографія / Н. С. Белінська, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 280 с.
6. Вінницька ОДА – про область: [Електронний ресурс] / Офіційний інформаційний сервер Вінницької обласної державної адміністрації. – Режим доступу.: <http://www.vin.gov.ua>
7. Головне управління статистики у Вінницькій області: [Електронний ресурс] / Офіційна інформація Головного управління статистики у Вінницькій області. – Режим доступу.: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>
8. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств / Лахтіонова Л. А. – К.: КНЕУ, 2005. – 365 с.